

Nr 31

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1961/62 till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:ten under nionde huvudtiteln, punkten 33 (s. 91—93), föreslagit riksdagen att till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 98 000 000 kr.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 5 av herr *Hedström* och herr *Nilsson, Hjalmar*, likalydande med II: 9 av herr *Lundmark* och herr *Jonsson* i Strömsund, i vilka motioner hemställts om att riksdagen måtte besluta om sådana ändringar i nu gällande bestämmelser att de i motionerna angivna önskemålen tillgodoses.

2) I: 58 av herr *Jonasson m. fl.*, likalydande med II: 74 av herr *Jansson* i Benestad *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att leveranstillägget maximeras till 400 kr. per år och att maximigränsen höjes till 15 000 kg årsleverans och att därefter en avtrappning sker med 4 öre per kg.

3) I: 59 av herr *Jonasson m. fl.*, likalydande med II: 75 av herr *Jansson* i Benestad *m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte besluta att undersöka möjligheten av att arealtilläggets utbetalning överföres till statens jordbruksnämnd.

4) I: 85 av herr *Lundström m. fl.*, likalydande med II: 103 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av anslaget till särskilt stöd åt det mindre jordbruket måtte *dels* godkänna de i propositionen framlagda förslagen med de ändringar och tillägg som angivits i motionerna, *dels* å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket anvisa ett reservationsanslag av 121 000 000 kr. eller det lägre belopp som med hänsyn till reserverade medel kan beräknas, *dels* ock beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

5) I: 378 av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman*, likalydande med II: 440 av herrar *Holmberg* och *Nilsson* i Gävle, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att högsta arealbidrag av 400 kr. även skall utgå för brukningsenheter upp till 10 hektar åker samt att högsta förmögenhetsgräns för erhållande av arealtillägg fastställas till 80 000 kr.

6) I: 518 av herr *Carlsson, Georg, m. fl.*, likalydande med II: 625 av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.*, vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att sådana kompletterande bestämmelser utfärdas, att arealtillägg skall utgå även till brukare med en areal av maximalt 15 hektar odlad jord, när särskilda skäl därtill kan anses föreligga, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till författningstext som föranledes av vad i motionerna föreslagits.

7) I: 529 av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman*, vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att underhandlingar inledes med jordbrukets förhandlingsdelegerade för att söka uppnå en överenskommelse innebärande att 12 000 000 kr. av importavgifterna på fodermedel kan användas för att öka leveransbidraget på mjölk till de mindre jordbrukarna.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till motionerna II: 9, II: 74, II: 75, II: 103, I: 378, II: 625 samt I: 529.

Lantbruksstyrelsen och *statens jordbruksnämnd* har i sina anslagsframställningar hemställt, att anslaget upptages med tillhoppa 109,5 miljoner kronor.

Departementschefen har anfört följande.

»Behovet av medel för arealtillägg för kalenderåret 1961 samt för leveranstillägg för mjölk och för extra mjölkpristillägg i norra Sverige under regleringsåret 1961/62 har, som återgivits i det föregående, av lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden beräknats till respektive 32, 44 och 33,5 miljoner kronor eller tillhoppa 109,5 miljoner kronor. Ett hänsynstagande till det hittills kända utfallet av reglerna för småbruksstödet skulle kunna möjliggöra en betydande nedräkning av medelsbehovet. Å andra sidan har reglerna endast varit i tillämpning under kort tid. Bortfallet av bidragstagare på grund av inkomst- och förmögenhetsgränserna måste komma att växla i anslutning till sysselsättningsförhållandena inom övriga näringar, och då särskilt de, som i högre grad ger småbrukarna tillfällen till inkomstutfyllnad. Ändringarna i sysselsättningsgraden torde inte endast påverka medelsbehovet för arealtilläggen utan även kunna få betydelse i vad avser medelsbehovet för leveranstilläggen och det extra mjölkpristillägget. Den tid, inom vilken arealtillägg kan sökas, har också nyligen blivit förlängd. Trots dessa osäkra faktorer torde emellertid redan nu en nedräkning av medelsbehovet kunna ske. Samtidigt bör i viss omfattning redan för nästa budgetår reservationsmedel under anslaget även kunna tas i anspråk. För budgetåret 1961/62 torde därför anslaget lämpligen kunna uppföras med 98 miljoner kronor.

I anledning av jordbruksutskottets uttalande vid 1959 års riksdag om att utskottet förutsatte, att myndigheterna skulle följa verkningarna på produktionen inom vissa angivna delar av norra Sverige som följd av arealtill-

läggets införande, vill jag framhålla, att jag i likhet med lantbruksstyrelsen anser det vara för tidigt att söka ange någon på erfarenhet grundad mening härom.»

Över motionerna I: 5 och II: 9 har *lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd och riksskattenämnden* avgivit utlåtande den 17 februari respektive 28 februari 1961.

Lantbruksstyrelsen har uttalat följande.

Såsom motionärerna framhåller skall ansökan om arealtillägg göras i samband med den allmänna självdeklarationen och avlämnas till taxeringsmyndigheten. Det ankommer på taxeringsnämndens ordförande att å ansökan anteckna sökandens taxerade inkomst och beskattningsbara förmögenhet och senast den 30 juni översända handlingarna till lantbruksnämnden i länet. Lantbruksnämnderna har sedan att granska ansökningarna i fråga om sökandens rätt till bidrag, om uppgiven brukad areal är riktig o. s. v. Småbruksutredningen räknade med att utbetalningen av tilläggen vid sådant förfarande skulle kunna ske under loppet av juli och augusti; enligt propositionen har den förutsatts kunna ske något senare eller under förhösten.

Det förfarande som sålunda skall tillämpas är i och för sig enkelt och ändamålsenligt. Det har dock i praktiken visat sig vara förenat med vissa nackdelar. Bl. a. har sålunda lantbruksnämnderna rapporterat, att icke alla ansökningar kommit nämnderna till handa, vilket upptäckts i samband med utbetalningen av arealtilläggen.

Anledning härtill har varit att ansökningarna blivit kvarliggande i deklaraationsakterna. Detta förhållande har medfört såväl merarbete och försening av utbetalningen som irritation hos allmänheten. En annan och från de synpunkter varom här är fråga mera väsentlig nackdel är att lantbruksnämnderna, genom att ansökningarna inges till taxeringsmyndigheterna och kvarblir där tills taxeringsarbetet avslutats, i allmänhet icke kan påbörja prövningen av ansökningarna förrän omkring fyra och en halv månader efter det dessa avlämnats. Såsom motionärerna framhåller kommer härtill att denna både omfattande och arbetskrävande prövning vid lantbruksnämnden måste utföras under en av olika anledningar oläglig tid.

Styrelsen vill först nämna att det enligt styrelsens mening bör vara möjligt att inom vissa gränser och utan ändring av grunderna för arealtillägget åstadkomma en snabbare handläggning av ärendena. Båda de ovan berörda nackdelarna med det nuvarande förfarandet skulle sålunda kunna elimineras om ansökningen finge inges till lantbruksnämnden i stället för till taxeringsmyndigheten. Tiden fram till dess att taxeringsarbetet är avslutat skulle då kunna utnyttjas av nämnden för prövning av arealförhållandena. Det kan visserligen häremot invändas, att nämnden skulle få ett visst merarbete genom att den skulle pröva även ansökningar i sådana fall där sökanden sedermera blir utslagen från bidragsrätt på grund av för hög inkomst eller förmögenhet. Men om såsom hittills ansökningen avges i samband med att den allmänna självdeklarationen avlämnas, kunde sökanden lämpligen åläggas att i ansökningen ange sin sammanräknade nettoinkomst och behållna förmögenhet enligt deklaraationen. Nämnden skulle då få tillfälle att med ledning av dessa uppgifter i första hand pröva endast sådana ansökningar som kan antagas icke komma att avslås på grund av för hög inkomst eller

förmögenhet. Ett sådant förfarande torde emellertid förutsätta, att nämnden på annat sätt än nu sker får rätt att inhämta uppgift om sökandens inkomst- och förmögenhetsförhållanden från taxeringsnämndens ordförande innan denne efter avslutad taxering överlämnar deklARATIONEN till häradsskrivaren. Enär taxeringsarbetet av praktiska skäl bedrivs distriktsvis torde detta nödvändiggöra en viss kontakt mellan nämnden och taxeringsnämndsordföranden under arbetets gång. En övergång till ett förfarande, sådant som det här skisserade, skulle — jämte den rutin i ärendenas handläggning, som vunnits under det första verksamhetsåret — möjliggöra för nämnderna att i flertalet fall verkställa utbetalning av bidragen senast inom en månad från den tidpunkt då sökandens uppgifter om inkomst och förmögenhet kunnat kontrolleras. En ytterligare förenkling och en än snabbare utbetalning skulle kunna uppnås om lantbruksnämnderna kunde erhålla direktiv om att sökandes i enlighet med deklARATIONEN uppgivna inkomst- och förmögenhet skall granskas ingående endast i uppenbart tveksamma fall och att granskningen i övrigt endast skall ske stickprovsvis. En sådan förenkling av granskningen är enligt styrelsens mening icke ägnad att inge några mera allvarliga betänkligheter. Ävenså skulle en avsevärd förenkling av granskningen av sökandens uppgift rörande mantalsskrivningen kunna ske om man kunde nöja sig med att konstatera att sökanden mantalsskrivits inom den församling, där brukningsenheten är belägen, och icke — såsom nu — behövde utsträcka granskningen till att fastställa att han är mantalsskriven på brukningsenheten. Om granskningen kunde begränsas på detta sätt skulle den kunna väsentligt underlättas om sökanden ålades att i ansökningen lämna uppgift även om debetsedelnummer.

Styrelsen övergår härefter till frågan om önskvärd förenkling kan åstadkommas genom ändringar i själva grunderna för bidragsgivningen på det sätt motionärerna föreslagit. Enligt styrelsens mening borde ett genomförande av vad motionärerna förordar om användande av det föregående årets taxeringsuppgifter vara ägnat att minska tidsutdräkten för utbetalningen och styrelsen vill därför i princip tillstyrka detta förslag. Den omständigheten att man därigenom skulle frångå att behovsprövningen skall ske på grundval av sökandens inkomst- och förmögenhetsförhållanden under det år för vilket bidraget utgår och i stället låta denna granskning ske mot förhållandena under det närmaste föregående året finner styrelsen sålunda i och för sig icke ägnad att inge några allvarliga betänkligheter. En dylik ordning är dock — såsom motionärerna i viss mån även antytt — förenad med vissa nackdelar. För nytillträdande jordbrukare skulle sålunda exempelvis underlag komma att saknas för en prövning av behovet av arealtillägg för det första året. Det härmed sammanhängande problemet är dock icke särskilt komplicerat utan bör kunna lösas på ett praktiskt tillfredsställande sätt och bör därför inte hindra en ändring av bidragsbestämmelserna i huvudsaklig överensstämmelse med vad motionärerna tänkt sig.

Därest ansökan om arealtillägg — såsom motionärerna synes utgå från — skall göras i november månad det år tillägget avser, torde förslaget förutsätta att de för prövningen av ansökningarna erforderliga uppgifterna om inkomst och förmögenhet skall erhållas från länsstyrelsen och icke från taxeringsnämnden, där deklARATIONERNA då icke kommer att finnas tillgängliga. Detta är avgjort en svaghet i förslaget. Det bör nämligen beaktas, att den nuvarande gränsen för skattepliktig förmögenhet — 80 000 kronor — medför att i fall då förmögenhet understiger detta belopp uppgift saknas

om densamma i förmögenhetslängden. En granskning av huruvida sökandenas förmögenhet över- eller understiger 50 000 kronor, vilket belopp f. n. utgör gräns för erhållande av arealtillägg, kan därför icke ske mot förmögenhetslängden utan måste ske på annat sätt. Härvid erbjuder sig icke annan möjlighet än att göra granskningen mot sökandenas deklarationer på länsstyrelsen. Detta skulle emellertid vara tidsödande; även lämpligheten därav torde kunna ifrågasättas. De här antydda svårigheterna skulle emellertid kunna elimineras, om ansökan göres i början av bidragsåret; ansökningarna kunde då biläggas deklarationerna och prövas på i princip samma sätt som nu sker.

Vad härefter beträffar den av motionärerna ifrågasatta inskränkningen av det årliga ansökningsförfarandet till att gälla endast nya bidragssökande och fall där förändringar inträffat i fråga om den brukade arealen, kan det visserligen sägas att sökandena därigenom skulle befrias från besväret med årliga ansökningar. Däremot skulle ett sådant förfarande såvitt styrelsen kan bedöma icke medföra någon lättnad för lantbruksnämnderna i handläggningen av ärendena. Såväl inkomst-, förmögenhets- och arealförhållandena som frågan huruvida vederbörande är mantalsskriven på brukningsenheten måste alltjämt prövas. Någon garanti för att ansökningar verkligen inträffat föreligger ej heller, vilket kan befaras medföra ett ökat administrativt arbete. Vid handläggningen av arealtilläggen enligt nuvarande system behöver Ortsombuden inkopplas på ärendena endast i tveksamma fall. Vid övergång till den av motionärerna föreslagna ordningen skulle däremot — såsom motionärerna också utgått ifrån — undersökning genom Ortsombudens försorg bli regel. I detta sammanhang bör också påpekas, att Ortsombudens distrikt numera vanligen omfattar en hel storkommun och att de därför icke enbart med ledning av sin lokalkännedom kan åläggas att svara för att under bidragsåret inträffade förändringar å brukningsenheterna verkligen rapporteras. En så omfattande kontroll från ombudens sida som den som skulle fordras vid den av motionärerna förordade ordningen skulle kräva att Ortsombuden företog resor inom distriktet för att personligen underrätta sig om förhållandena på platsen i väsentligt större omfattning än som f. n. är fallet. Lantbruksstyrelsen finner sig på grund av de anförda skälen icke kunna tillstyrka ifrågasavarande förslag.

Emellertid vill styrelsen här ifrågasätta om icke bidragsperioden i princip kunde förlängas från ett år till tre år, dock med bibehållen årlig utbetalning av bidragen. Detta skulle innebära att ansökan gjordes endast vart tredje år, att behovsprövning behövde ske likaledes endast vart tredje år samt under treårsperioden inträffande förändringar i arealen icke skulle påverka rätten till arealtillägg. Det enda årligen återkommande arbetet skulle på detta sätt — förutom prövning av ansökningar från nytillträdande jordbrukare — bli en genomgång av att bidragstagarna varit brukare av resp. brukningsenheter. Styrelsen vill för sin del gärna förorda, att förutställningarna för att införa en sådan ordning närmare undersökes.

På grund av vad sålunda anförts vill styrelsen föreslå att en utredning, rörande de förhållanden som berörs i motionerna och här ovan, kommer till stånd. En dylik utredning, vilken icke skulle behöva bli av någon större omfattning, kunde lämpligen anförtros åt styrelsen. I direktiv för en dylik utredning måste emellertid givetvis anges i vilken utsträckning man är beredd att göra ändring i nuvarande grunder för arealtilläggen.

Statens jordbruksnämnd har anfört följande.

Förslaget att utbetalningen av arealtillägg för visst år anknytes till föregående års taxering i stället för som nu till samma års taxering har framlagts med anledning av att arealtilläggen vid nuvarande ordning icke kan utbetalas förrän under senare delen av det år, då ansökning skett. Detta dröjsmål beror till väsentlig del på att ansökningsblanketterna, som senast den 15 februari tillsammans med den allmänna självdeklarationen skall inlämnas till taxeringsmyndigheterna, hos dessa förblir liggande utan granskning eller annan åtgärd, till dess taxeringsnämnden behandlat vederbörande jordbrukares deklARATIONER. Taxeringsnämnden har därefter att på ansökningshandlingarna anteckna sökandenas för taxering till statlig inkomstskatt sammanräknade nettoinkomst och beskattningsbara förmögenhet för det år det sökta bidraget avser samt att senast den 30 juni översända handlingarna till lantbruksnämnden i den ort, där brukningsenheten är belägen. Först sedan ansökningarna inkommit till lantbruksnämnden, påbörjas granskningen av ansökningsblanketterna. Den härav föranledda förseningen i handläggningen skulle onekligen undanröjas vid tillämpning av motionärernas förslag, att inkomst- och förmögenhetsuppgifterna hämtas från föregående års taxering. Årsväxlingarna i inkomster och förmögenheter skulle emellertid därigenom vid prövningen slå igenom ett år senare än vad som nu är fallet. Motionärerna anser denna konsekvens sakna betydelse, då inkomstgränsen för tilldelning av arealtillägg är beräknad såsom ett genomsnitt för tre föregående år. Så torde dock ej vara fallet under exempelvis ett skördeskadeår, som följer på ett mera normalt skördeår. I detta läge kommer ju flera jordbrukare än normalt att underskrida inkomstgränsen med följd att marginalfallen bland jordbrukarna erhåller arealtillägget för skördeskadeåret först närmare två år efter skadeåret.

Mot resonemanget kan ytterligare invändningar riktas. Inkomstgränsen utgöres av den genomsnittliga sammanräknade nettoinkomsten för basjordbrukare under de vid utbetalningstillfället kända senaste tre åren enligt statistiska centralbyråns deklarationsundersökning, framskriven med konsumentprisindex för ändringar i penningvärdet. Detta innebär, att prövningen av 1960 års arealtillägg, varom ansökan enligt nu gällande bestämmelser skall inges i februari 1961, blir beroende av jämförelsen mellan vederbörande småbrukares inkomster år 1960 och basjordbrukarnas genomsnittliga inkomster åren 1957—1959, framskrivna med konsumentprisindex till och med 1960 för ändringar i penningvärdet. Den i motionerna föreslagna anordningen, som i det nämnda exemplet förutsätter en jämförelse mellan individuella inkomster år 1959 och det för de angivna tre åren korrigerade medeltalet, skulle under antagande av en fortlöpande ökad genomsnittlig inkomst för småbrukare innebära, att ett ökat antal småbrukare komme att falla under inkomstgränsen. Då motionärerna endast torde åsyfta en ändring av administrativ art, borde vid förslaget genomförande treårsmedeltalet med hjälp av konsumentprisindex justeras till att avse det inkomstår, som ligger till grund för prövningen av bidragsfrågan, d. v. s. jämförelseperioden borde liksom inkomståret skjutas ett år bakåt i tiden.

Ehuru en omläggning på sätt motionärerna föreslår skulle innebära en möjlighet att nå en tidigare utbetalning av arealtillägget, synes det icke tilltalande att anknyta det för ett visst år avsedda bidraget till inkomst- och förmögenhetsförhållandena under närmast föregående år. Hårtill kommer de olägenheter, som kan uppstå till följd av att man i »skarven» får betala

ut två bidrag på grundval av ett och samma års inkomst och förmögenhet samt eventuellt även areal.

Jordbruksnämnden ifrågasätter, om inte problemet i stället kan lösas på det sättet, att lantbruksnämndernas behandling av ansökningarna påbörjas väsentligt tidigare än nu är fallet. Ändringarna i förfarandet kunde då begränsas till att jordbrukarna i februari insänder ansökningarna direkt till lantbruksnämnderna i stället för som nu till taxeringsmyndigheterna tillsammans med självdeklarationen. Bemyndigande måste i sådant fall medges nämnderna att från taxeringsmyndigheterna inhämta uppgifter om sökandenas inkomst och förmögenhet. Med ett sådant tillvägagångssätt kan inkomsten liksom hittills anknytta till det år bidragsansökan avser och likväl en väsentligt tidigare utanordning av arealtilläggen äga rum. Detta förfaringssätt medför emellertid en viss ökning av granskningsarbetet hos lantbruksnämnderna, om dessa skulle slutgranska samtliga ansökningar, innan uppgifter meddelas från taxeringsmyndigheterna om brukarnas inkomst och förmögenhet. Uppgifterna härom innebär ju, att vissa ansökningar måste avslås. Merarbetet kan dock sannolikt till större delen undvikas, om ansökningar från jordbrukare, vilka för närmast föregående år erhållit avslag på sin ansökan, utgallras för att genomgå, först sedan besked om inkomst och förmögenhet erhållits.

Vad därefter motionärernas andra förslag beträffar, att ansökningsförfarandet kan inskränkas till nya bidragssökande och till fall, där arealförändring inträffat, torde en dylik ändring innebära endast en skenbar förenkling. Med de betydande arealförskjutningar, som ständigt äger rum, kan det enligt jordbruksnämndens förmenande icke vara försvarligt att utanordna arealtillägg utan föregående arealkontroll. Förslaget torde därför innebära, att man från brukarna till myndigheterna överflyttar bestyret med att uppgöra en handling, som innefattar ungefär samma uppgifter som de nuvarande ansökningarna, och att myndigheterna därefter måste få uppgifterna verifierade eller rättade av vederbörande jordbrukare. Då motionerna på denna punkt icke synes medföra avsedd förenkling, avstyrker jordbruksnämnden denna del av förslaget. Däremot synes det jordbruksnämnden kunna övervägas, om icke en förenklad form av ansökan vore tänkbar för de småbrukare, som erhållit bidrag under närmast föregående år och sedan dess icke har någon ändring att rapportera beträffande sin brukningsenhet, mantalsskrivningsorten etc.

Riksskattenämnden har i avgivet utlåtande sagt följande.

Ur de synpunkter riksskattenämnden har att företräda är intet att erinra emot det i motionerna väckta förslaget att ansökningar om arealtillägg och övergångsbidrag icke såsom för närvarande skola ingivas i samband med sökandens allmänna självdeklaration utan direkt till vederbörande lantbruksnämnd. Det är för riksskattenämnden känt att den hittillsvarande anknytningen till taxeringen för det år bidraget avser i åtskilliga fall vållat irritation hos taxeringsnämndsordförandena genom att dessa ålagts att — under en tid då de i allmänhet varit strängt upptagna med taxeringsarbetet — fullgöra en taxeringen ovidkommande uppgift.

Över motionerna I: 59 och II: 75 har *lantbruksstyrelsen* och *statens jordbruksnämnd* avgivit utlåtande den 17 februari respektive 28 februari 1961.

Lantbruksstyrelsen har uttalat sig sålunda.

Styrelsen vill inledningsvis framhålla, att taxeringsmyndighetens befattning med ansökan om arealtillägg enligt 11 § kungörelsen den 28 maj 1959 (nr 256) om arealtillägg m. m. sådan denna paragraf lyder enligt ändringskungörelsen den 25 september 1959 (nr 460) endast innefattar åliggande för ordförande i taxeringsnämnd att på ansökningshandlingarna anteckna sökandens för taxering till statlig inkomstskatt sammanräknade nettoinkomst och beskattningsbara förmögenhet, varefter han har att senast den 30 juni översända handlingarna till lantbruksnämnden i den ort där brukningsenheten är belägen. Övrig kontroll åvilar lantbruksnämnden. Varken i småbruksutredningens betänkande angående småbrukarstödet (SOU 1958:7, sid. 63 ff) eller vid riksdagsbehandlingen av utredningens förslag (prop. 1959:149, sid. 70, JoU 31, sid. 33 f, Rskr 285) ifrågasattes, att taxeringsmyndigheternas granskning skulle avse andra uppgifter än inkomst- och förmögenhetsbeloppen.

Vidare må nämnas, att föredragande departementschefen enligt Kungl. Maj:ts proposition i ämnet (se ovan) i motsats till småbruksutredningen ansåg det vara av väsentlig betydelse att administrationen av arealtillägget tillkom organ med ingående lokalkännedom. Den lokala administrationen av arealtillägget borde därför enligt departementschefens uppfattning omhänderhas av lantbruksnämnderna, varvid ansvaret för administrationen och kontrollen i sista hand borde ankomma på lantbruksstyrelsen. Jordbruksutskottet anslöt sig helt till departementschefens uppfattning på denna punkt (JoU 1959:31, sid. 33).

Vid prövning av huruvida och med vilket belopp bidrag skall utgå har man att taga hänsyn icke blott till åkerareal enligt fastighetstaxeringen utan även till åker som därutöver arrenderas och brukas. Därtill skall bidrag icke utgå för åker som ej längre användes i jordbruksproduktionen. Vid prövning av nytillträdande brukares rätt till bidrag skall i vissa fall beaktas, huruvida brukningsenheten är i behov av och kan förväntas bli föremål för yttre rationalisering. Dessa förhållanden gör att den erforderliga prövningen av ärenden rörande arealtillägg måste åvila lokal myndighet med god kännedom om jordbruksförhållandena på orten. Enligt styrelsens mening är lantbruksnämnderna, vilka bl. a. genom sina ortsombud har möjlighet att vid behov införskaffa utredning i nämnda hänseenden, de för uppgiften mest lämpliga organen.

Rörande utbetalningen av arealtilläggen må i detta sammanhang nämnas, att styrelsen i samarbete med statens organisationsnämnd undersökt huruvida central utbetalning genom styrelsens försorg skulle innebära en rationell lösning. Undersökningen visade emellertid att en centralisering icke skulle vara lönsam. Avgörande härvidlag var att det vid lantbruksnämnderna finnes en kameral organisation, som åtminstone vid de nämnder där arealtilläggens antal är jämförelsevis litet kan utnyttjas för arbetet med utbetalningen utan förstärkning av personalen.

På de skäl lantbruksstyrelsen ovan anfört för bibehållande av den nuvarande ordningen att granskningen och utbetalningen av arealtilläggen till småbrukare handhaves av lantbruksnämnderna avstyrker styrelsen bifall till motionärernas hemställan.

Statens jordbruksnämnd har anfört följande.

Enligt vad jordbruksnämnden inhämtat, har handläggningen av ärendena rörande 1959 års arealtillägg krävt betydande arbetsinsatser av lantbruks-

nämnderna. Till belysande av arbetets omfattning må nämnas, att omkring 122 000 ansökningar om arealtillägg för år 1959 inlämnats och att, när alla ärenden slutbehandlats, omkring 85 000 väntas ha blivit bifallna. Ett överförande av den administrativa apparaten från lantbruksnämnderna till jordbruksnämnden skulle därför kräva anställning av en stor tillfällig arbetsstyrka, vilket i rådande arbetskraftsläge och med nämndens lokalresurser torde innebära betydande svårigheter. Utbetalningen av bidragen måste ändock väntas bli försenad.

Enligt jordbruksnämndens erfarenhet fordrar prövningen och infordrandet av kompletterande uppgifter då det gäller bidrag av olika slag, som utgår på grundval av individuella ansökningar, regelmässigt en betydande arbetsinsats. För det slag av ansökningshandlingar, varom här är fråga, erfordras därjämte god lokalkännedom. Särskilt i sådana fall, då arealändringar eller byte av ägare ägt rum, torde nämnden vid ett övertagande av arbetsuppgiften vara hänvisad till att i stor utsträckning anlita lantbruksnämnderna eller deras ortsombud för att erhålla kompletterande uppgifter. Detsamma gäller kontrollen över att åker, för vilken bidrag söks, verkligen ingår i produktionen. I ett betydande antal fall har, enligt vad jordbruksnämnden inhämtat, vid behandlingen av ansökningarna om 1959 års arealtillägg besiktning på gården visat sig nödvändig som ett led i kontrollarbetet. För dylika arbetsuppgifter saknar nämnden personal, och nämnden skulle därför också i detta avseende vara hänvisad till att anlita hjälp från lokala organ. Om administrerandet av arealtillägget överlåtes på jordbruksnämnden, skulle därför i stället för avsedd förenkling följa en mera komplicerad handläggning av ärendena med en betydande försening av utbetalningarna som konsekvens.

På grund av vad ovan anförts vill jordbruksnämnden bestämt avstyrka, att administrerandet och utbetalandet av arealtilläggen överflyttas till nämnden.

Över motionerna I: 378 och II: 440 har *lantbruksstyrelsen* och *statens jordbruksnämnd* avgivit utlåtande den 17 februari respektive 28 februari 1961.

Lantbruksstyrelsen har för sin del utlåtit sig sålunda.

Motionärerna hemställer att högsta arealtillägg — 400 kronor — skall utgå även för brukningsenheter upp till 10 hektar åker samt att högsta förmögenhetsgräns för erhållande av arealtillägg fastställas till 80 000 kronor.

Enligt de nu gällande bestämmelserna (8 § Kungl. Maj:ts kungörelse nr 256/1959) utgår arealtillägg med följande belopp för år.

Från och med 2,1 intill	3,1 hektar	200 kronor
» » » 3,1 »	4,1 »	300 »
» » » 4,1 »	7,1 »	400 »
» » » 7,1 »	9,1 »	300 »
» » » 9,1 »	10,0 »	200 »

Bifall till motionärernas hemställan skulle sålunda medföra, att arealtillägg skulle utgå med 400 kronor från och med 4,1 intill 10,0 hektar åker.

Det må här erinras om att utredningen om småbrukarstödet (SOU 1958: 7) föreslog en bidragskala konstruerad på principiellt samma sätt som den

gällande, d. v. s. med lägre bidrag till de minsta enheterna, maximalt bidrag till enheterna innehållande mellan 4 och 7 hektar åker samt efter hand lägre bidrag till de större enheterna. Enligt utredningen vore en avtrappning av arealtillägget närmare 10-hektarsgränsen nödvändig bl. a. med hänsyn till den ogynnsamma effekt, som ett oförändrat arealtillägg skulle ha beträffande komplettering av något större småbruk med tillskotts jord. Om arealtillägget utginge med maximibeloppet ända upp till 10-hektarsgränsen skulle detta sålunda innebära att en gård på 9,1—10,0 hektar vid tillköp av endast 1 hektar förlorade ett betydande kapitaliserat belopp.

Såsom närmare framgår av styrelsens yttrande till jordbruksutskottet över motionerna I: 518 och II: 625 växlar förhållandena mellan olika jordbruksbygder och brukningsenheter så starkt att det är uteslutet att en för hela landet gemensam övre arealgräns för arealtillägg skulle vara ägnad att skapa »rättvisa» olika brukare emellan. Samma sak gäller självfallet gränserna mellan de olika bidragsgrupperna. Målsättningen vid konstruktionen av bidragsskalan får i stället vara att få till stånd en gruppindelning, som framstår som rimlig och i stort sett kan accepteras av allmänheten. Samtidigt bör skalan vara så avpassad att prövningen av ansökningarna blir så enkel som möjligt. Självfallet vore det ägnat att underlätta prövningen, om antalet bidragsklasser minskades. Med hänsyn till att arealen måste beaktas vid varje ansökning även om antalet bidragsklasser minskas, torde dock en minskning ej påverka arbetsåtgången på ett mera avgörande sätt.

Vad utredningen om småbruksstödet anförde om behovet av en avtrappning av bidragsbeloppet närmare 10-hektarsgränsen utgör enligt styrelsens mening ett betydelsefullt skäl mot arealtillägg med maximibelopp ända upp till den övre arealgränsen.

Vad beträffar den av motionärerna föreslagna höjningen av förmögenhetsgränsen för erhållande av arealtillägg till 80 000 kronor anser styrelsen, att bärande skäl icke föreligger för den ifrågasatta höjningen.

På grund av det anförda får lantbruksstyrelsen avstyrka bifall till motionärernas hemställan.

Statens jordbruksnämnd har i remissyttrandet anförde.

Storleken av nu utgående arealtillägg varierar med brukningsenheternas åkerareal enligt följande skala:

2— 3 hektar	200 kronor,
3— 4 »	300 » ,
4— 7 »	400 » ,
7— 9 »	300 » ,
9—10 »	200 » .

Ehuru skalan givetvis kan utformas på olika sätt och färre grupper än nuvarande 5 kan vara ett lämpligt antal för att förenkla granskningsproceduren hos lantbruksnämnderna, synes dock ett trappstegsvis uppbyggt arealtillägg med lägsta belopp för de minsta och största av de bidragsberättigade enheterna utgöra ett lämpligt system. Med hänsyn till jordbrukarna strax utanför bidragsgränserna ter sig en sådan avtrappning mer naturlig än ett system utan glidande skala. För de större småbruken har den avtagande skalan därtill den betydelsefulla uppgiften att icke utgöra en broms

på rationaliseringsviljan. Med hänsyn till dessa synpunkter avstyrker jordbruksnämnden motionärernas förslag om ändring av arealtilläggets storlek.

Kostnaden för förslaget genomförande kan beräknas med stöd av uppgifter, som lämnats av 1960 års jordbruksutredning i en den 21 december 1960 dagtecknad »P. M. rörande småbruksstödet och inkomstutvecklingen inom det mindre jordbruket». Räknat på det antal jordbrukare i olika arealintervall, som beviljats arealtillägg avseende år 1959, skulle merkostnaden för bibehållande av ett obeskuret arealbidrag å 400 kronor i intervallet 7—10 hektar för nämnda år ha uppgått till omkring 2,5 milj. kronor.

Motionärernas andra yrkande, angående höjning av förmögenhetsgränsen, föranleder ur de synpunkter jordbruksnämnden har att företräda icke till något särskilt yttrande. Merkostnaden vid förslaget genomförande skulle enligt ovannämnda P. M. uppgå till omkring 6,1 milj. kronor per år.

Även över motionerna I: 518 och II: 625 har *lantbruksstyrelsen* och *statens jordbruksnämnd* avgivit utlåtande den 17 februari respektive den 28 februari 1961.

Lantbruksstyrelsen har därvid uttalat följande.

Enligt motionärernas mening tar det nuvarande systemet med arealgräns vid 10 hektar åker i allt för liten omfattning hänsyn till de individuella variationer, som förefinnes mellan skilda brukningsenheter. Som en av de mest betydelsefulla faktorerna i detta sammanhang nämnes produktionsinriktningen. Skillnaderna mellan extensiva och intensiva driftsformer torde enligt motionerna nu vara så betydande att en arealgräns som den nu gällande ofta är orealistisk. Andra faktorer som nämnes i sammanhanget är de klimatologiska och markfysiologiska variationerna, som medför att en arealgräns i vissa fall närmast kan förefalla godtyckligt dragen.

Motionärerna hemställer därför, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att sådana kompletterande bestämmelser utfärdas, att arealtillägg skall utgå även till brukare med en areal av maximalt 15 hektar odlad jord, när särskilda skäl därtill kan anses föreligga.

Det får enligt *lantbruksstyrelsens* mening anses fullt klart, att en för hela landet gemensam arealgräns avseende den brukade arealen åker inte är ägnad att på ett tillfredsställande sätt avskilja brukningsenheter av likartad bärkraft. De av motionärerna framhållna variationerna ifråga om jordart och klimat torde vara av största betydelse i detta sammanhang. Ytterligare faktorer av betydelse i det nu ifrågavarande avseendet är emellertid t. ex. brukningsenhetens arrondering, skogstillgång och läge i förhållande till avsättningsorter.

Det får däremot anses mycket tveksamt om det skulle kunna vara skäligt att ta hänsyn till produktionsinriktningen i detta sammanhang. Här må sålunda framhållas att en extensiv produktionsinriktning på ett mindre jordbruk visserligen leder till liten inkomst från jordbruket, men att driftsformen ifråga å andra sidan genom låg arbetsförbrukning ger tillfällen till arbetsförtjänster utanför jordbruket. Hårtill kommer att det står brukaren fritt att välja den driftsform, som han finner lämpligast, samt att driftsformen snabbt kan ändras.

Det skulle stöta på stora praktiska svårigheter att få till stånd en sådan prövning av ansökningarna om arealtillägg att gränsdragningen kunde ske på sådant sätt, att brukarna å enheter under en viss given lönsamhetsgräns komme i åtnjutande av bidraget. Det hade måhända varit möjligt att någor-

lunda tillfredsställande tillgodose ett sådant önskemål, om brukningsenheterna varit likartade ifråga om jordart, arrondering m. m. inom tämligen stora geografiska områden. Detta är emellertid icke alls förhållandet. Jordarter och andra faktorer av betydelse i det nu ifrågavarande sammanhanget växlar nämligen starkt även inom små områden.

Vid tiden för 1956 års jordbruksräkning fanns det omkring 39 000 brukningsenheter med mellan 10 och 15 hektar åker. Det skulle otvivelaktigt leda till ett mycket betungande arbete med individuell prövning av arealtilläggsansökningar om bara en rätt liten del av brukarna å dessa fastigheter skulle ansöka om arealtillägg, därest arealgränsen höjdes på det av motionärerna föreslagna sättet.

Det stora antalet ansökningar om arealtillägg — under 1960 handlades omkring 122 000 av lantbruksnämnderna — gör det nödvändigt att ett schablonmässigt förfarings sätt tillämpas vid prövningen. Om en mera individuell bedömning skulle erfordras, skulle prövningsförfarandet kräva så stor arbetsinsats, att det bleve ofrånkomligt att förstärka personalresurserna för ändamålet. Det må även framhållas, att utredningskostnaderna vid individuell prövning av ansökningar skulle bli oproportionerligt stora i förhållande till bidragsbeloppen. Styrelsen får här även peka på de svårigheter, som vid individuell prövning skulle uppstå med hänsyn till den gällande indelningen i arealgrupper (8 §, kungörelsen om arealtillägg m. m.). Undantag i vissa fall från den övre arealgränsen vid 10 hektar åker torde nämligen få förutsätta, att undantag även finge göras från den i kungörelsen föreskrivna indelningen i arealgrupper. Övervägande skäl talar enligt styrelsens mening för bibehållande av den nu tillämpade och av utredningen om småbruksstödet förordade metoden med gränsdragning vid viss bestämd åkerareal.

På grund av det anförda får lantbruksstyrelsen avstyrka bifall till motionärernas hemställan.

Statens jordbruksnämnd har yttrat sig sålunda.

Motionärerna föreslår, att bestämmelser utfärdas av innebörd att arealtillägg skall kunna utgå, förutom till brukare med en åkerareal uppgående till mellan 2 och 10 hektar, även, när särskilda skäl därtill kan anses föreligga, till brukare med en areal av maximalt 15 hektar odlad jord.

Ett av huvudsyftena för jordbrukspolitiken enligt 1947 års principbeslut är att bereda jordbruksbefolkningen inkomstlikställighet med jämförbara yrkesgrupper på landsbygden. I och med att det allmänna prisstödet enligt beslutet avvägdes med utgångspunkt från förhållandena inom basjordbruket (d. v. s. jordbruk med en åkerareal mellan 10 och 20 hektar), så att brukarna inom denna grupp skulle uppnå inkomstlikställighet, följde därav att ytterligare stödåtgärder icke längre ansågs böra beredas dylika jordbrukare. I konsekvens härmed sänktes från den 1 juli 1948 enligt huvudregeln den övre arealgränsen för rätt att erhålla producentbidrag från 15 till 10 hektar, dock med vissa möjligheter till undantag. Vid omläggningen år 1959 från producentbidrag till arealtillägg slopades dessa undantagsbestämmelser i enlighet med det förslag, som avgivits av utredningen om småbruksstöd. Som skäl för att fullt entydiga gränser skulle gälla angav utredningen framför allt att systemet annars skulle bli administrativt svårhanterligt och kostnadskrävande.

Förutsättningen för att systemet med utbetalning av arealtillägg skall

fungera någorlunda smidigt är att reglerna för utformning och administration görs så enkla och klara som möjligt. En utsträckning av rätten till arealtillägg till att omfatta brukare med en areal av upp till 15 hektar odlad jord, »när särskilda skäl därtill kan anses föreligga», skulle medföra en ytterst känslig individuell prövning, som även med en stor insats av arbete och kostnader från myndigheternas sida icke i varje särskilt fall skulle leda till odisputabla resultat. En enhetlig tillämpning av bestämmelserna inom landets olika delar skulle knappast vara möjlig att ernå. Svårigheten med dylika subjektiva bedömningar har tydligt framträtt i samband med prövningarna om ersättning för skördeskador. Omöjligheten att på denna väg nå eftersträvad rättvisa har framtvingat ett system för skadeersättning, där det subjektiva momentet i möjligaste mån reducerats.

Jordbruksnämnden finner sig av här anförda skäl böra avstyrka det i motionerna framlagda förslaget.

Över motionen I: 529 har *statens jordbruksnämnd* avgivit remissyttrande den 28 februari 1961 och därvid anført följande.

Jordbruksnämnden har i anslutning till remissen från jordbrukets förhandlingsdelegation fått mottaga följande yttrande:

»Genom remiss den 14 februari 1961 har Statens jordbruksnämnd hemställt om skyndsamt yttrande från Jordbrukets förhandlingsdelegation med anledning av till nämnden remitterade motionen nr I: 529. I motionen yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att genom underhandlingar med Förhandlingsdelegationen uppnå en överenskommelse innebärande att 12 milj. kronor av importavgifter på fodermedel kan användas för att öka leveransbidraget på mjölk till de mindre jordbrukarna.

Med anledning härav får Förhandlingsdelegationen erinra om att delegationen i en den 25 februari 1960 dagtecknad och till Jordbruksnämnden överlämnad promemoria yttrat sig över motioner i samma syfte (nr:ris I: 475 och II: 604), varvid delegationen funnit sig icke kunna tillstyrka däri föreliggande förslag i ämnet. Under hänvisning till i detta yttrande anförda synpunkter avstyrker delegationen förslaget i ovannämnda motion nr I: 529.»

Inkomsten av ifrågavarande importavgiftsmedel kan för innevarande regleringsår uppskattas till omkring 30 miljoner kronor mot omkring 40 miljoner kronor för regleringsåret 1959/60. Nedgången förklaras bland annat av att förhållandevis stora kvantiteter brödsäd av 1960 års skörd av kvalitetsskäl endast kan användas för foderändamål. Vidare beror nedgången på en minskning av produktionen inom animaliesektorn och i all synnerhet fläskproduktionen.

Enligt principerna för nu gällande jordbruksavtal skall ifrågavarande importavgiftsmedel fördelas mellan Sveriges export- och importförening för ägg, Föreningen Svensk Kötthandel och Svenska mejeriernas riksförening för att användas till regleringsändamål. Det bör i detta sammanhang vidare omnämnas, att enligt Kungl. Maj:ts prop. nr 34/1961 jordbruksnämnden skall såsom bidrag till täckandet av kostnaderna för skador på 1960 års skörd ställa till förfogande, bland annat, ett belopp av 10 miljoner kronor av de under regleringsåret 1960/61 inflyttna eller inflytande införselavgifterna på jordbrukets område. Det har förutsatts, att frågan om från vilken eller vilka av de olika grenarna av regleringsverksamheten införsel-

avgiftsmedlen för ifrågavarande ändamål slutligt skall tagas skall avgöras efter prövning av förhållandena inom varje särskild gren.

I övrigt vill jordbruksnämnden för egen del hänvisa till sitt den 1 mars föregående år till Jordbruksutskottet angivna utlåtande över ovannämnda två motioner i samma fråga som den nu förevarande. Då några nya omständigheter i saken icke anförts av motionärerna och då enligt nämndens mening icke något inträffat, som kan ge anledning till ändrat ståndpunkts-tagande från nämndens sida, får nämnden föreslå, att Utskottet avstyrker den föreliggande motionen.

Utskottet

Den svenska jordbrukspolitiken efter 1947 års riksdags principbeslut i ämnet har bland annat syftat till att bereda den i jordbruket sysselsatta befolkningen en med jämförliga grupper likvärdig inkomststandard. Statsmakterna har sökt uppnå denna målsättning genom att stödja den yttre och inre rationaliseringen samt genom att skydda den inhemska prisnivån. Dessa åtgärder har emellertid ej varit till fyllest för att lösa småbrukets inkomstproblem. För att förbättra de mindre jordbrukens ekonomiska ställning har därför utgått ett särskilt småbrukarstöd.

Nu gällande bestämmelser rörande formerna för och omfattningen av småbrukarstödet fastställdes av 1959 års riksdag (prop. 149; JoU 31; rskr 285). Kungl. Maj:ts av riksdagen godtagna förslag hade föregåtts av en särskild utredning, vilken i februari 1958 avgivit betänkande angående småbrukarstödet (SOU 1958: 7). På åtskilliga punkter frångick dock Kungl. Maj:t och riksdagen betänkandet, vilket ledde till inte oväsentliga försämringar i förhållande till detsamma. Främst gäller detta bidragsskalorna och bidragsreglerna för stödet. Den sammanlagda årliga kostnaden för det stöd betänkandet avsåg beräknades till 133 miljoner kronor. Riksdagens beslut år 1959 omfattade en kostnad av 114 miljoner kronor. Det faktiska utfallet med nu gällande bidragsregler har dock stannat vid cirka 98 miljoner kronor.

Det svenska jordbruket domineras alltså — om man ser till antalet enheter — av brukningsenheter med mindre än 10 hektar åker. Ett mycket stort antal av dessa enheter ger inte sina brukare en rimlig arbetsinkomst vid den prisnivå på produkterna, vilken nu gäller och som är avvägd med syfte på basjordbrukarnas inkomstlikställighet med industriarbetarna i de två lägsta ortsgrupperna. Enligt vad som i olika sammanhang statistiskt belysts, lever ett stort antal småbrukare på en standard, som jämförelsevis sett måste betecknas som otillfredsställande.

Liksom motionärerna i motionerna I: 85 och II: 103 anser utskottet att ingenting framkommit som tyder på att ett minskat behov av särskilt stöd åt det mindre jordbruket skulle föreligga i förhållande till den stöddram, som togs som utgångspunkt då den förutnämnda utredningen om småbrukarstöd utformade sina förslag. I avvaktan på den prövning av småbrukar-

stödet som avses ske genom 1960 års jordbruksutredning, anser utskottet att stödet tills vidare i princip skall utgå enligt de regler och bidragsskalor, som framlades av småbruksutredningen, dock med bortseende från det kalvbidrag utredningen föreslog. Det extra mjölkpristillägget i norra Sverige bör emellertid uppräknas ej oväsentligt utöver vad utredningen åsyftat.

Vad gäller reglerna för arealtillägget vill utskottet först erinra om att förmögenhetsgränsen för att erhålla dylikt tillägg sänktes genom 1959 års riksdagsbeslut från av småbruksutredningen föreslagna 80 000 kronor till 50 000 kronor. Denna ändring innebar en väsentlig skärpning i betraktande av den uppräknade av fastigheternas taxeringsvärden, som skett från och med 1958. För närvarande uteslutes cirka en tredjedel av småbruken från att erhålla arealtillägg på grund av brukarnas förmögenhetsförhållanden. Det bör påpekas att förmögenhetstillgångarna för småbrukare i huvudsak utgöres av bundet kapital, exempelvis i fastighet eller i lager, förråd och maskiner. Gjorda lönsamhetsberäkningar för ifrågavarande brukarkategori utvisar vidare en negativ förräntning på investerat kapital. Utskottet finner på denna grund skäl föreligga att biträda i motionerna I: 85 och II: 103 ävensom I: 378 och II: 440 framförda yrkanden om att förmögenhetsgränsen för erhållande av arealtillägg sättes vid 80 000 kronor. Utgallringsprocenten av antalet därigenom ej bidragsberättigade småbrukare beräknas vid en dylik ändring komma att stanna vid cirka 10.

Enligt nu gällande princip skall, med vissa särskilt angivna undantag, nytillträdande jordbrukare inte erhålla arealtillägg. En motsvarande bestämmelse gällde även för producentbidraget. Småbruksutredningen föreslog emellertid att ifrågavarande bestämmelse skulle upphöra. Till denna uppfattning anslöt sig bland andra jordbrukets egna organisationer vid remissbehandlingen av utredningens betänkande. Nyssnämnda bestämmelse har efter hand kommit att väcka en stigande irritation bland småbrukarna, främst av det skälet att man anser det vara orättvist att de som många gånger bäst är i behov av bidrag inte är berättigade att uppbära detsamma som nytillträdande jordbrukare. Utskottet ansluter sig för sin del till den motionsledes uttalade uppfattningen, att möjligheten att erhålla arealtillägg på högst 500 kronor har mycket litet att betyda vid de överväganden som en presumtiv nytillträdande jordbrukare gör. Takten i strukturrationaliseringen torde i stort sett vara oberoende av hur detta stöd utformas. Ett betydande antal småbruk måste dessutom med hänsyn till behovet av arbetskraft förutsättas bli bestående hur än strukturrationaliseringen utvecklar sig. Utskottet tillstyrker därför motionsförslaget att samtliga nytillträdande jordbrukare skall, därest de uppfyller övriga bidragsvillkor, kunna få arealtillägg.

Beträffande utformningen av arealtilläggets bidragsskala biträder utskottet det i motionsparet I: 85 och II: 103 framförda förslaget till dylik skala. Därvid sättes, bland annat, den nedre arealgränsen så att bidrag kan utgå

från och med 2,0 hektar åker. Skalan för arealtillägget bör alltså hädanefter ha följande utseende:

Areal, ha	Areal tillägg, kronor/år
2,0— 3,0	250
3,1— 4,0	375
4,1— 7,0	500
7,1— 8,0	375
8,1—10,0	250

Utskottet anser sig således ej kunna biträda i motionerna I: 378 och II: 440 väckt förslag att arealtillägget bör utgå med 400 kronor upp till 10 hektar. Ej heller yrkandet i motionsparet I: 518 och II: 625 beträffande möjlighet att lämna arealtillägg utöver sistnämnda arealgräns finner utskottet sig kunna tillstyrka.

Av utskottet här förordade ändringar vad rör arealtillägget kan beräknas medföra ett totalt medelsbehov för utbetalande av tillägg av ifrågavarande slag å cirka 38 miljoner kronor.

I motionerna I: 5 och II: 9 samt I: 59 och II: 75 liksom också i motionerna I: 85 och II: 103 har uttalats, att utredningar bör göras om ändringar i vissa i motionerna angivna avseenden i fråga om förfarandet vid arealtilläggens bestämmande och utbetalande. Ehuru utskottet ej kan till alla delar ansluta sig till de därvid framförda förslagen och synpunkterna vill utskottet föreslå att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn i nyss berörda hänseenden.

Utskottet vill erinra om mjölkprisets betydelse för småbrukets lönsamhet. Det nu utgående stödet till småbruket har därför givits en stark anknytning till mjölkproduktionen bland annat i form av leveranstillägg och det extra mjölkpristillägget för norra Sverige. I propositionen 1959: 149 antogs kostnaderna för leveranstillägget komma att belöpa sig till 44 miljoner kronor. Den faktiska kostnaden härför har stannat vid 37,1 miljoner kronor. Småbruksutredningen räknade med ett medelsbehov å 51 miljoner kronor.

Utskottet anser att den nuvarande bidragsskalan för leveranstillägget genom sin toppighet fått en mycket olämplig utformning. I likhet med motionärerna i denna fråga anser utskottet att en bättre avvägning skulle nås, om man förskjuter gränsen för maximerat bidrag från nuvarande 12 000 kg till 15 000 kg mjölk per år på sätt småbruksutredningen föreslagit. Utskottet förordar därför att bidragsreglerna utformas i enlighet härmed. Efter en dylik ändring torde den årliga kostnaden för leveranstillägg komma att uppgå till cirka 44 miljoner kronor. I motionen I: 529 framfört förslag om att underhandlingar borde inledas med jordbrukets förhandlingsdelegerade för att söka uppnå en överenskommelse, som innebär att 12 miljoner kronor av importavgifterna för fodermedel avdelas för att öka leveranstillägget på mjölk till det mindre jordbruket, kan utskottet ej biträda.

Utskottet hänvisar i sammanhanget till vad jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation anfört i remissyttranden över motionen.

Det extra mjölkpristillägget i norra Sverige har närmast tillkommit för att kompensera jordbrukarna i denna del av landet för de höga produktionskostnaderna. Enligt utskottets mening talar starka skäl för en förbättring av det särskilda stödet till norra Sverige. Med hänsyn till att mjölkproduktionen inom åtskilliga delar av Norrland knappt täcker förbrukningen, bör tillägget kunna uppräknas i enlighet med förslag därom i motionsparet I: 85 och II: 103. Ifrågavarande bidrag bör således utgå med följande belopp räknat i öre per kg mjölkfett, nämligen i område I med 250 öre, område II med 230 öre, område III med 180 öre, område IV med 140 öre samt område V med 40 öre. Bidragskostnaden härefter torde kunna uppskattas till totalt 39 miljoner kronor.

Det sammanlagda behovet av medel till täckande av kostnaderna för utbetalande av småbrukarbidrag i enlighet med vad utskottet i det föregående förordat beräknar utskottet till 121 miljoner kronor. Med hänsyn till under reservationsanslaget Särskilt stöd åt det mindre jordbruket befintlig behållning föreslår utskottet att för nästa budgetår under sagda anslag anvisas 110 miljoner kronor.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. A. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 85 och II: 103 ävensom I: 378 och II: 440, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att förmögenhetsgränsen för erhållande av arealtillägg höjes från 50 000 kronor till 80 000 kronor;

B. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 85 och II: 103 ävensom med avslag å motionerna I: 378 och II: 440 samt I: 518 och II: 625, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att arealtillägg skall utgå enligt följande skala:

Areal, ha	Areal tillägg, kronor/år
2,0— 3,0	250
3,1— 4,0	375
4,1— 7,0	500
7,1— 8,0	375
8,1—10,0	250

C. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 85 och II: 103, såvitt nu är i fråga, besluta att arealtillägg skall utgå även till nytillträdande jordbrukare i enlighet med vad utskottet anfört i det föregående;

D. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 85 och II: 103 ävensom I: 58 och II: 74, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, liksom ock med avslag å motionen I: 529 besluta, att leveransstillägg för mjölk skall utgå med 5 öre per kilogram för leveranskvantiteterna 1 001—9 000 kilogram per år och med 400 kronor per år för leveranskvantiteterna 9 000—15 000 kilogram, varefter för leveranser överstigande 15 000 kilogram per år en minskning skall ske med 4 öre per kilogram;

E. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 85 och II: 103, såvitt nu är i fråga, besluta att det extra mjölkpristillägget i norra Sverige skall utgå med följande belopp i öre per kilogram mjölkfett:

Område	öre/kg
I	250
II	230
III	180
IV	140
V	40

F. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionerna I: 378 och II: 440 ävensom med bifall till motionerna I: 85 och II: 103 samt I: 58 och II: 74 liksom ock med avslag å motionerna I: 518 och II: 625, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till *Särskilt stöd åt det mindre jordbruket* anvisa ett reservationsanslag av 110 000 000 kronor;

II. i anledning av motionerna I: 5 och II: 9, I: 59 och II: 75 samt I: 85 och II: 103, sistnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan översyn av nu gällande bestämmelser för arealtillägg i syfte att ernå administrativ förenkling som utskottet i det föregående förordat.

Stockholm den 4 maj 1961

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Bertil Andersson*, Hermansson*, Hjalmar Nilsson, Nils Hansson, Jonasson, Gunnar Berg, Hedström, Uno Olofsson, Kristiansson och Ringaby;

från andra kammaren: herrar Jonsson i Strömsund, Sköld, Svensson i Ljungskile, Lindström, Hansson i Skegrie, fru Lindskog, herrar Östlund, Lundmark, Jönsson i Ingemarsgården och Stiernstedt.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1. Av herrar *Bertil Andersson, Hjalmar Nilsson, Gunnar Berg, Hedström, Kristiansson, Jonsson* i Strömsund, *Sköld, Lindström*, fru *Lindskog* och herr *Lundmark*, vilka ansett

dels att utskottets utlåtande bort lyda sålunda:

»Den svenska jordbrukspolitiken syftar i överensstämmelse med 1947 års principbeslut i ämnet bland annat till att bereda den i jordbruket samsatta befolkningen en med jämförliga grupper likvärdig inkomststandard. Statsmakterna har sökt uppnå denna målsättning genom att stödja den yttre och inre rationaliseringen samt genom att skydda den inhemska prisnivån.

Redan då nämnda principbeslut fattades stod det klart för statsmakterna att skyddet av den inhemska prisnivån inte skulle kunna räcka till för att tillförsäkra flertalet brukare av brukningsenheter med mindre än tio hektar åker med andra, jämförliga grupper likvärdig inkomststandard. För denna befolkningsgrupp fann man därför att många innehavare av dylika jordbruk skulle komma att söka sin utkomst inom andra förvärvsområden. De mindre jordbruk som därvid blev lediga skulle i möjligaste mån användas för sammanläggning, varvid bärkraftiga jordbruk skulle uppstå. Även på annat sätt eftersträvas att göra mindre jordbruk bärkraftiga, exempelvis genom åtgärder för bättre arrondering och genom att tillföra dem ytterligare mark, t. ex. skogsmark. Detta är det huvudsakliga innehållet i den yttre rationaliseringen. Vid sidan härav vidtages med samhällets medverkan andra åtgärder som åsyftar att förstärka bärkraften hos mindre jordbruk. Hit kan räknas försättande i kultur av illa använd mark genom skogsplantering och andra odlingsåtgärder, skapande av samverkanområden i fråga om skogsbruket, m. m. Jämväl sådana rationaliseringsåtgärder främjas som övergång till en mera specialinriktad produktion, beträffande vilken arealen spelar mindre roll än den personliga insatsen. De nu antydda riktlinjerna för strävandena att göra mindre jordbrukare delaktiga av den allmänna standardökningen, torde vara de enda som kan leda till åsyftat resultat.

Innan en rationalisering av det mindre jordbruket till anpassning efter det nya läget hunnit genomföras kommer helt naturligt en ganska lång tid att förflyta. Med förståelse härför bestämde statsmakterna i samband med förenämnda principbeslut år 1947 att ett övergångsstöd skulle lämnas ifrågasvarande befolkningsgrupp från samhällets sida för att i någon mån mildra övergångssvårigheterna. Ett dylikt stöd har också getts. Det har haft olika former under årens lopp. Nu gällande grunder för detsamma beslöts vid 1959 års riksdag med anledning av ett förslag från 1955 års småbruksutredning. Denna hade föreslagit utom en viss omläggning av stödet

även en förhöjning därav. Från regeringens och riksdagens sida accepterades utredningens förslag till formerna för det fortsatta småbruksstödet med vissa justeringar. Någon höjning företogs likväl inte, utan den tidigare stödnivån bibehölls ehuru med en viss förskjutning särskilt till fördel för de norrländska småbrukarna. Småbruksstödet utgår med dels ett arealtillägg, dels ett leveranstillslag för mjölk och dels ett extra mjölkpristillslag i norra Sverige.

I motionerna I: 85 och II: 103 föreslås vissa ändringar i reglerna för småbruksstödet. Medan nu gällande arealtillägg ej kan utgå till den som har mer än 50 000 kronors nettoförmögenhet avser motionerna att förmögenhetsgränsen skall höjas till 80 000 kronor. Vidare föreslås en jämkning av den nedre arealgränsen från 2,1 hektar till 2,0. Dessutom innefattar nämnda motioner en jämkning uppåt av skalan för arealtillägget. Medan för närvarande nytillträdande småbrukare i princip, med vissa särskilt angivna undantag, inte kan tillerkännas arealtillägg, anser motionärerna att alla, även nytillträdande småbrukare, skall erhålla dylikt. Beträffande leveranstillslaget för mjölk vill motionärerna höja övre gränsen för rätt till maximibidrag från 12 000 till 15 000 kg per år. I fråga om det extra mjölkpristillslaget i norra Sverige påyrkas också vissa höjningar. Motionärerna beräknar att kostnaderna för småbruksstödet skulle vid bifall till motionerna komma att uppgå till 121 miljoner kronor per år.

Enligt utskottets mening finns ej anledning att nu ändra grunderna för småbruksstödet. Det tillkom i sin nuvarande form för endast två år sedan. Förslag med i huvudsak enahanda syfte som förevarande motioner avsågs dessutom av riksdagen förra året. Hela frågan om detta stöd åt det mindre jordbruket kommer dessutom att prövas av 1960 års jordbruksutredning och därefter att behandlas av statsmakterna redan inom några år. Så täta förändringar i ifrågavarande regler gällande för ett stort antal brukningsenheter är givetvis till betydande olägenhet. Det är dessutom att märka att ett bifall till motionerna skulle medföra att nya grupper av mindre jordbrukare — såsom ägare av ej så ringa förmögenhet och brukare, som köpt ett mindre jordbruk med full vetskap om dess begränsade bärkraft — innefattas i stödet. Arealtillägg till sistnämnda kategori kan också leda till att folk lockas att betala ett högre pris för en brukningsenhet, än som annars skulle komma i fråga. Genom här nämnda förslag till breddning av det klientel, som kommer i åtnjutande av arealtillägget, skulle detta komma att märkbart förlora sin karaktär av övergångsstöd. Det bör likväl vara uppenbart att man ändå aldrig kan lyckas att trygga tillvaron av en grupp yrkesutövare genom kontantbidrag från samhället.

Med stöd av vad utskottet sålunda anfört avstyrker utskottet bifall till förevarande del av yrkandena i motionerna I: 85 och II: 103. Utskottet anser sig ej heller kunna biträda i motionerna I: 378 och II: 440 väckt förslag att arealtillägget bör utgå med 400 kronor upp till 10 hektar. Samtidigt av-

styrker utskottet yrkandet i motionsparet I: 518 och II: 625 beträffande möjlighet att lämna arealtillägg utöver sistnämnda arealgräns.

I motionerna I: 5 och II: 9 — — — (lika med utskottets utlåtande å s. 16) — — — berörda hänseenden.»

dels ock att utskottets hemställan under punkten I bort ha följande lydelse:

»A. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 85 och II: 103 ävensom I: 378 och II: 440, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att förmögenhetsgränsen för erhållande av arealtillägg skall som hittills vara 50 000 kronor;

B. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 85 och II: 103 ävensom I: 378 och II: 440 samt I: 518 och II: 625, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att för utbetalande av arealtillägg skall gälla nuvarande skala;

C. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 85 och II: 103, såvitt nu är i fråga, besluta att beträffande arealtillägg till nytillträdande jordbrukare skall hittillsvarande bestämmelser gälla;

D. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 85 och II: 103 ävensom I: 58 och II: 74 samt I: 529, förstnämnda båda motionspar såvitt nu är i fråga, besluta att leveranstillägget för mjölk skall utgå efter nu gällande regler;

E. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 85 och II: 103, såvitt nu är i fråga, besluta att det extra mjölkpristillägget i norra Sverige skall utgå med nu gällande belopp;

F. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 85 och II: 103, I: 58 och II: 74, I: 378 och II: 440 samt I: 518 och II: 625, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till *Särskilt stöd åt det mindre jordbruket* anvisa ett reservationsanslag av 98 000 000 kronor;»

2. Av herr *Svensson* i Ljungskile (angående yrkandet i motionen I: 529).